

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 332.13:331.101.2 (477)

Л. І. Антошкіна,
Г. І. Фролова,
В. Ф. Столяров,
В. В. Столярова,
О. В. Шинкарьок

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ РЕІНТЕГРАЦІЇ ОКРЕМИХ РАЙОНІВ ЛУГАНСЬКОЇ І ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ (НА ПРИКЛАДІ ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ) ЧАСТИНА 1. ФОРМУВАННЯ ПЕРЕДУМОВ ВИНИКНЕННЯ СЕПАРАТИСТСЬКОГО СПАЛАХУ НА УКРАЇНСЬКОМУ ДОНБАСІ

Анотація. У статті розкрито хронологію становлення соціально-економічних передумов виникнення навесні 2014 р. сепаратистського спалаху на Українському Донбасі. Визначено вимоги безпечної економічної реінтеграції окремих районів Луганської та Донецької областей, які пов'язані з досягненням територіальної єдності України на засадах забезпечення соціальної згуртованості населення. Обґрунтовано необхідність уточнення діючої англосаксонської моделі ринкової економіки відкритого типу шляхом впровадження доктрини 3-х С: соціальне прогнозування, соціальне планування, соціальне управління.

Ключові слова: духовно-моральний настрій, безпечна економічна реінтеграція, соціальний статус, соціальна стратифікація, наука, стратегія, план, ринок, програма.

Summary. The article reveals the chronology of the establishment of socio-economic preconditions for the emergence of spring 2014 separatist outbreak in the Ukrainian Donbass. The requirements of safe economic reintegration of certain districts of Luhansk and Donetsk regions, which are related to the achievement of territorial unity of Ukraine on the basis of ensuring social cohesion of the population, are determined. The necessity of specifying the current Anglo-Saxon model of open market economy by introducing the doctrine of 3 C: social forecasting, social planning, social management is substantiated.

Key words: spiritual and moral mood, safe economic reintegration, social status, social stratification, science, strategy, plan, market, program.

DOI : 10.33783/1977-4167-2021-49-1-92-104

Постановка проблем економічної реінтеграції Українського Донбасу. Природне відторгнення національним менталітетом українських простолудинів нечесного збагачення, причетних до влади та ігнорування чиновництвом соціальної справедливості, стало одним з мотивів Першого (2004–2005 рр.) і Другого (листопад 2013–лютий 2014 рр.) Майданів у м. Києві та сепаратистського спалаху (весна 2014 р.) на Українському Донбасі (Луганська і Донецька області Донбасу). За зовнішнім підбурюванням розпочався внутрішній

громадянсько-збройний конфлікт місцевого населення за участі інтернаціоналістів з каральними батальйонами олігархів, який призвів до поділу території обох областей на частини, підконтрольні Центральним органам влади, та непідконтрольні, в яких з часом були самопроголошені, так звані, «Луганська народна республіка» (12.05.2014 р.) та «Донецька народна республіка» (24.05.2014 р.).

Кінцевою метою економічної реінтеграції окремих, непідконтрольних районів Луганської і Донецької областей повинно стати поновлення

Бібліографія ДСТУ 8302:2015:

Антошкіна Л. І., Фролова Г. І., Столяров В. Ф., Столярова В. В., Шинкарьок О. В. Концептуальні положення стратегії економічної реінтеграції окремих районів Луганської і Донецької областей (на прикладі вугільної промисловості). Частина 1. Формування передумов виникнення сепаратистського спалаху на українському Донбасі. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2021. № 1 (49). С. 92–104. doi : 10.33783/1977-4167-2021-49-1-92-104.

References (APA):

Antoshkina, L. I., Frolova, H. I., Stoliarov, V. F., Stoliarova, V. V., Shynkariuk, O. V. (2021). *Kontseptualni polozhennia stratehii ekonomichnoi reintegratsii okremykh raioniv Luhanskoi i Donetskoi oblasti (na prykladі vuhilnoi promyslovosti). Chastyna 1. Formuvannia peredumov vynykennia separatystskoho spalakhу na ukrainskomu Donbasi* [Conceptual provisions of the strategy of economic reintegration of certain districts of Luhansk and Donetsk regions (on the example of the coal industry). Part 1. Formation of preconditions for the emergence of a separatist outbreak in the Ukrainian Donbass]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 1 (49), 92–104 (in Ukr.). doi : 10.33783/1977-4167-2021-49-1-92-104.

минулого, або створення нового соціального статусу *Людей*, щоб кожний знайшов своє місце: *по-перше*, у життєдіяльності місцевості, де він мешкає; *по-друге*, у регіоні, де він працює; *по-третє*, у Республіці, громадянином якої він є. Процеси і процедури економічної реінтеграції окремих неконтрольованих районів Українського Донбасу повинні базуватися на наявності економічних свобод *Кожного* для досягнення свого особистого соціального статусу.

У зв'язку з цим, органам центральної й регіональної влади необхідно, з одного боку, більшу увагу зосереджувати на заохоченні *Людей* до *їхнього* особистого розвитку, посилення *їхньої* ролі в суспільстві та розширенню *їхніх* можливостей щодо вибору *свого* майбутнього. З іншого боку, органам державної влади різних рівнів адміністративно-територіального устрою необхідно дбати, щоб *Люди* брали на себе відповідальність як за свій вибір, так і за його досягнення, забезпечуючи реалізацію наголошеного Урядом людино-центристського підходу до стратегічного планування соціально-економічного розвитку.

Реалізація у стратегії економічної реінтеграції окремих районів Луганської і Донецької областей такого підходу призвана замінити сепаратистські настрої населення на бажання відновлення територіальної цілісності держави під єдиним соціальним і правовим забезпеченням. Духовно-моральний настрій населення непідконтрольної частини території Українського Донбасу повинен стати предметом особливої уваги державного впливу завдяки використанню доктрини «3-х С»: соціальне прогнозування, соціальне відтворення, соціальне управління [1, с. 348–350]. Це стане основою відчутного поліпшення соціальної довіри населення до Центральних органів загальнонаціональної влади.

Обрання під зовнішнім впливом Міжнародного геополітичного бізнесу переходу від соціалізму до капіталізму шляхом соціально-економічної трансформації народного господарства і українського суспільства на основі англосаксонської моделі ринкової економіки відкритого типу призвело до соціальної стратифікації українського народу — диференціації населення країни на більш і менш заможні класи, на меншу частку надто багатих і більшу частку дуже бідних. Тобто, до їх незвичайного, по відношенню до минулого, нового соціального статусу «буржуїнів-феодалів» та простих людей як їхніх наймитів.

В Україні під зовнішнім впливом здійснюється змістовна переорієнтація духовно-моральних якостей радянських людей на віртуальні цінності капіталістичного життя з так званим «людським обличчям», яке з благословіння Папи Римського Франциска і світових олігархів, на чолі з сім'ями Рокфеллерів та Ротшильдів, визначено на со-

годні як «інклюзивний капіталізм». Мотиваціями життєдіяльності стала орієнтація: для багатих — на заможність й наживу, а для бідних — на жебракування й біологічне виживання.

На період до 2030 р. за ідеологією світової великого перезавантаження, автором якої є німецький професор економіки Клаус Швайба, що заснував ще у 1971 р. Всесвітній економічний форум у Давосі (ВЕФ) буде здійснено перехід до капіталізму стейкхолдерів. Буде усунуто середній клас і соціальну поляризацію суспільства, під гаслом «рівності і братерства» залишаться тільки бідні (99 %) і управляючий олігархат (1 %).

В Україні протягом одного покоління відбувся перехід від усталеного способу й укладу життя в адміністративно-командній системі управління народним господарством з плановою дисципліною, в отриманні соціальних гарантій та соціальних послуг до ринкової економічної розрухи з загостренням старих і виникненням нових соціальних хвороб з негативними наслідками для життєдіяльності: безробіття і бомжування; пияцтва, наркоманії і проституції; насильства й бандитизму; суїцидів; шахрайства, крадіжки, контрабанди, рейдерства, обману, брехні тощо.

За радянської влади, в системі соціалістичного господарювання, яка використовувала адміністративно-командну планову економіку, шахтарі отримували гаряче харчування безпосередньо на робочих місцях під землею, а тепер вони під землею тижнями страйкують з вимогами виплати боргів по заробітній платі, навіть, на підконтрольній Україні території Західного Донбасу. Це стало наслідком того, що перехід від планової до ринкової, тобто до невідомої для населення економіки без попереднього «всеобучу» відбувався за порадами та рекомендаціями зарубіжних експертів та консультантів за участю вітчизняних агентів впливу як на загальнонаціональному, так і на регіональному рівні.

У плановій економіці узгодженість взаємодії підрозділів системи вуглезбуту з банківськими установами забезпечувалась надходженням грошових коштів з 10-ї до 12-ї години наступного ранку за відвантажене шахтами вугілля і передачу для транспортування споживачам до 18-ої години попереднього дня.

Тобто, в сучасних умовах визріла необхідність принципового перегляду української моделі олігархічно-феодального й кланово-кумівського капіталізму з його рейдерським механізмом перерозподілу різних форм власності та результатів праці трудових колективів. Стала наявною потреба використання на практиці положень соціально адекватного менеджменту для налагодження узгодженої взаємодії загальнонаціональної і регіональної гілок влади. Це — гнучкий інструмент досягнення синхронізації за ієрархією та у часі автономних і спільних зусиль різних гілок влади

в управлінні соціально-економічним розвитком регіонів [1, с. 354].

Проведення соціально-економічної політики в Україні з використанням як товарно-грошових ринкових відносин, так і централізованого планового керівництва народним господарством передбачало організаційно-фінансове забезпечення виконання Комплексної програми соціально-економічного розвитку Донбасу (за розпорядженням Уряду від 16.09.1992 р.), Програми розвитку вугільної промисловості України та її соціальної сфери до 2005 р. (затверджене рішенням спільної колегії Міністерства економіки України та Держвуглепрому України від 23.02.1993 р. №4/3), а також Концепції розвитку галузей паливно-енергетичного комплексу на період до 2010 р. (схвалена Верховною Радою України 01.02. 1994 р.).

Але, обраний у 1994 р. курс «Шляхом реформ» на засадах та ідеях англосаксонської моделі ринкової економіки відкритого типу, змарнував планові основи державотворення, що заблокувало практичну реалізацію зазначених Програм і Концепцій.

Відсутність експериментальної апробації, з врахуванням регіональних складових ментальних характеристик українського соціуму, англосаксонської моделі ринкової економіки відкритого типу на Українському Донбасі, з наступним її викривленим поглибленням за усі роки незалежності призвело до негативної динаміки соціальної стратифікації населення, з поглибленням диференціації його структури від загальнолюдських цінностей до класових, що суперечить Декларації про державний суверенітет України [2].

Гасла «Геть плану», «Волю ринковим відносинам» і «Даєш дерегуляцію» знищили планові засади розвитку й управління не тільки вугільною промисловістю, а й усім народним господарством. Саме ці гасла сприяли на початку 90-х років минулого століття ліквідації соціальної й адміністративної відповідальності органів загальнонаціональної влади за державні рішення.

Відсутність механізмів творчого об'єднання централізованого планування з товарно-грошовими відносинами ринкової економіки призвела до того, що в соціальній структурі населення Українського Донбасу з'явилися невігласи й генетично упереджені отамани й ватажки з козачками, як патріоти свого історичного краю; неосвічені безробітні активісти хаосу, як блудні ініціатори безладу, мародерства й бандитизму; деморалізовані віджиманням бізнесу підприємці; завжди ідейно модна частка молоді; середнє і старше покоління незадоволених будь-якою владою; патріотичні україномовні та російськомовні пенсіонери, інтернаціоналісти й військові найманці.

Саме ця частина населення Українського Донбасу навесні 2014 р. стала активним ополчен-

ням, зорієнтованим на російські зарплати й пенсії як у анексованому Російською Федерацією українському півострові Крим під зовнішнім підбурюванням розв'язання внутрішнього громадянсько-військового конфлікту. Деякі з них навіть очолили органи місцевої влади.

Тобто, на теренах Українського Донбасу реально виникли соціально-економічні передумови для сепаратистського спалаху навесні 2014 р., природу якого загальнонаціональна влада не усвідомила як конфлікт між бідними і багатими, що мали свої власні каральні батальйони, а самопроголошені Народні республіки почали розглядатися як терористичні сепаратистські утворення, а не як ностальгічно омріяні форми планового відновлення соціальної справедливості і соціально-психологічного виживання їхніх мешканців — українських громадян, що боролися зі злиднями. Після Другого Майдану під впливом прискореної українізації населення Українського Донбасу новою загальнонаціональною владою на фоні матеріального зубожіння простолюдинів почалася втрата ними морально-історичних цінностей минулого, поточного та майбутнього буття. Саме тому загальною передумовою реалізації політики безконфліктної і безпечної реінтеграції окремих районів луганської і Донецької областей стали дії держави у сфері забезпечення національної єдності та соціальної згуртованості. Посиленню державного впливу на процеси і процедури реінтеграції повинні були б сприяти наступні нормативно-правові документи:

— Указ Президента України від 01.12.2016 р. №534 «Про пріоритетні заходи щодо сприяння зміцненню національної єдності та консолідації українського суспільства, підтримки ініціатив громадськості у цій сфері»;

— Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.03.2018 р. № 179-р «Про План заходів щодо зміцнення національної єдності, консолідації українського суспільства та підтримки ініціатив громадськості у зазначеній сфері»;

— Розпорядження голів Обласних державних адміністрацій щодо розробки обласних Планів дій на період 2018—2021 рр. щодо реалізації зазначених Указу та Розпорядження.

На сучасному етапі обґрунтування концептуальних положень Стратегії економічної реінтеграції окремих районів Луганської і Донецької областей необхідно і доцільно здійснити їх оновлення та, відповідно, кореляцію.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У 2015 р. Інститутами Відділення економіки НАН України була підготовлена Національна доповідь «Політика інтеграції українського суспільства в контексті викликів та загроз подій на Донбасі» [3]. У доповіді було досліджено історичні передумови формування соціокультурного феномену та но-

вітні чинники трагедії Донбасу, соціально-економічні втрати України внаслідок подій на Донбасі. У результаті визначено загрози, ризики та можливості подальшого розвитку України в економічній і соціально-політичній сфері, а також пріоритети інтеграції українського суспільства в розрізі соціально-гуманітарних складових.

У 2016 р. Інститутом економіки промисловості НАН України було підготовлено наукову доповідь «Модернізація економіки Донецької області: стратегічні сценарії реалізації з позицій сталого розвитку до 2020 р.» [4]. У доповіді запропоновано концептуальні засади розроблення сценарію сталого (соціально-економічно-екологічного) розвитку з урахуванням обмежень економічної безпеки, які включають такі етапи: інтегральне оцінювання динаміки соціо-еколого-економічного розвитку порівняно з інтегральними пороговими значеннями; визначення сценарію модернізації економіки Донецької області до 2020 р. Ідентифікація стану соціо-еколого-економічного розвитку регіону досягається завдяки використанню інноваційного переліку складових, їх індикаторів та визначенню векторів порогових значень. Отримано три інерційних сценарії (песимістичного, реалістичного та оптимістичного) та два сценарії сталого розвитку Донецької області до 2020 р.

У 2017 р. журнал «Державне управління та місцеве самоврядування» розмістив статтю фахівців Донбаської національної академії будівництва і архітектури «Основні державні механізми відновлення Донбасу» [5]. У ній розглянуто інституціональний та нормативно-правовий підходи відновлення регіону. Обґрунтовано необхідність створення економічного і соціального механізмів відновлення тієї частини Українського Донбасу, яка постраждала в результаті військових дій.

У 2019 р. журнал «Економічний вісник Донбасу» (заснований у 2004 р. Інститутом економіки промисловості НАН України (м. Донецьк), Академією економічних наук України та ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка») в Дискусійному клубі під рубрикою «Соціально-економічні проблеми Донбасу» опублікував статтю «Соціально адекватний менеджмент регіонального людського розвитку в Українському Донбасі та на Поділлі (виклики, наміри та реалії виміру: 2003–2013; 2017–2027: Частина I. Метрологія людського розвитку та проблеми менеджменту в регіоні). (ЕВД, 2019, №2, С. 229–256); Частина II. «Парадигма людяності, гармонії та місії регіону» (ЕВД, 2019, №3, С. 241–281). У статті розглянуто еволюцію намірів органів загальнонаціональної влади відповідно до динаміки сучасних викликів та еволюція виконання намірів для забезпечення їх подолання, які зорієнтовані на впровадження соціально адекват-

ного менеджменту як інструменту узгодження й уточнення управлінських зусиль центральних та регіональних органів влади. Обґрунтовано нові уявлення Парадигми людяності, гармонії і місії Українського Донбасу щодо регіонального людського розвитку в умовах підвищення фінансової відповідальності в межах Бюджетного федералізму України як унітарної держави.

Наведені публікації надали підстави визначенню робочої гіпотези, предмету і об'єкту подальшого аналітико-методичного дослідження.

Головною метою статті є обґрунтування концептуальних положень економічної реінтеграції окремих районів Луганської та Донецької областей на основі використання положень Концепції людського розвитку, Соціально адекватного менеджменту та Бюджетного федералізму унітарної держави. Досягненню основної мети сприяло: по-перше, розкриття хронології становлення соціально-економічних передумов виникнення навесні 2014 р. сепаратистського спалаху на Українському Донбасі; по-друге, розгляд методологічних підходів до розробки Стратегії економічної реінтеграції окремих районів Луганської та Донецької областей в єдиний соціальний і правовий вимір юрисдикцією України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сепаратистський спалах на Українському Донбасі навесні 2014 р. не відбувся б взагалі, якби в реформуванні народного господарства й державотворенні приймали участь вітчизняні науковці, консультанти й експерти різних галузей знань. Рекомендації й пропозиції вітчизняної фундаментальної і прикладної гуманітарної та економічної науки не враховувалися при підготовці й прийнятті загальнодержавних рішень. В занепаді були соціальне прогнозування, соціальне планування і соціальне управління.

Наприклад, зневажливе та поверхнєве ставлення до рекомендацій та пропозицій вітчизняної економічної науки центральними органами влади відбулося при підготовці проекту Указу Президента України «Про структурну перебудову вугільної промисловості України», який був прийнятий 7 лютого 1996 р. № 116/96 (за підписом Л. Д. Кучми). Головний науковий співробітник Центру реконструкції й розвитку економіки (ЦРРЕ) КМ України, д. е. н., професор В. Ф. Столяров підготував об'єктивну оцінку майбутніх соціально-економічних наслідків прийняття цього Указу і персонально представив їх у Мінвуглепром України та юридичний відділ Адміністрації Президента України. Але перевага була віддана рекомендаціям іноземного експерта — Ласло Ловея, винагорода якому за консультування щодо реорганізації вугільної промисловості, за даними Центру Разумкова, дорівнювала річному фонду заробітної плати центрального апарату Державного казна-

чейства України (а могла бути використана на фінансування ЦРРЕ).

Основними принциповими зауваженнями щодо проекту зазначеного Указу були:

— по-перше, не була забезпечена концептуально-змістовна послідовність прийняття державних рішень щодо стратегічного управління вугільною промисловістю, які містились у Комплексній програмі соціально-економічного розвитку Донбасу (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.1992 р. № 603-р) і в Програмі розвитку вугільної промисловості України та її соціальної сфери до 2005 року (Протокол спільної колегії Мінекономіки України та Держвуглепрому України від 23.02.1993 р. №4/5);

— по-друге, не врахована доцільність здійснення процесів акціонування, корпоратизації та приватизації вугільних шахт, збагачувальних фабрик та об'єктів виробничої інфраструктури (насамперед, рудоремонтних заводів та вантажно-транспортних підприємств) як цілісного виробничо-технологічного майнового комплексу з видобутку та переробки вугілля з використанням орендної форми експлуатації шахтами забійного обладнання (за досвідом діяльності вугільних комбінатів);

— по-третє, неделеговані повноваження щодо закриття збиткових державних підприємств — шахт або розрізів та працевлаштування звільнених шахтарів безпосередньо на місцях — до керівництва цілісними майновими комплексами, а не створення спеціального центрального органу галузі;

— по-четверте, невідокремлення та передавання об'єктів соціальної інфраструктури підприємств, що належать до сфери управління Міністерства вугільної промисловості України, до комунальної власності відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а навпаки, — створення спільних акціонерних товариств для їх надійного використання та розвитку (акціонерами моли б бути представники бізнесу інших територій держави або навіть інших країн);

— по-п'яте, запровадження рентних платежів за вугілля, диференційованих в залежності від гірничо-геологічних умов вугільних родовищ, без вдосконалення внутрішньогалузевого ціноутворення та механізмів надання державної фінансової підтримки вугільної промисловості;

— по-шосте, відсутність взагалі навіть згадки про науково-дослідні й проектно-конструкторські установи та організації вугільної галузі.

Тобто, не тільки в наказах Міністерства економіки України 1991–1992 рр. щодо свого реформування, але й в стисло розглянутому Указі Президента України щодо реформування вугільної промисловості 1996 р. Інститути вітчизняної економічної та галузевої науки залишалися поза

увагою держави. На сьогодні доцільно принципово по-новому визначити їх роль і місце щодо підготовки та реалізації державних рішень з реформування національної економіки та створення механізму системного державного управління.

Практична реалізація стисло розглянутого Указу Президента України від 7 лютого 1996 року стане в майбутньому об'єктом спеціального розслідування шкоди, заподіяної Україні з боку іноземних консультантів, а також, так званих, фахівців та експертів з міжнародних фінансових фондів й організацій.

Саме, допущені методологічні помилки, у зв'язку з відсутністю наукової експертизи проекту цього Указу, вимусили прийняття в 2004 р. нового Указу Президента України «Про заходи щодо підвищення ефективності управління вугільною галуззю та її розвитку» (від 06.07.2004 р. №752/2004).

У преамбулі нового Указу Президента України (за підписом Л. Д. Кучми) державне рішення по стратегічному управлінню вугільною галуззю орієнтовано, з одного боку, на створення цілісного комплексу з видобутку та переробки вугілля для забезпечення економічної безпеки держави, а з іншого — проведення єдиної організаційно-технічної, інноваційно-інвестиційної та фінансово-економічної політики в галузі.

В Указі Президента України від 6 липня 2004 р. вперше (порівняно з Указом 1996 р.) доручено Кабінету Міністрів України визначити перелік науково-дослідних та проектно-конструкторських установ і організацій галузі, які (або частку майна яких) доцільно зберегти у державній власності для забезпечення енергетичної безпеки держави. А от доручення Кабінету Міністрів України щодо визначення переліку прибуткових та потенційно прибуткових підприємств вугільної галузі (вугледобувні та вуглепереробні підприємства), які (або частку майна яких) доцільно зберегти у державній власності, а серед них ті, для розвитку яких необхідно залучити недержавні інвестиції і які можуть бути приватизовані та ті, які доцільно передати в оренду їх трудовим колективам, спровокувало наступне запитання. А чому не навпаки, в умовах державно-приватного партнерства, шахти та збагачувальні фабрики, до яких доцільно залучити недержавні інвестиції, не передати в оренду їх працівникам?

Указом Президента України від 6 липня 2004 р. (за підписом Л. Д. Кучми) Кабінету Міністрів України було доручено забезпечити до 1 липня 2006 р. в установленому порядку, по-перше, ліквідацію збиткових підприємств вугільної галузі, що перебувають у державній власності, і, по-друге, завершення передачі об'єктів соціальної інфраструктури підприємств вугільної галузі, насамперед житлового фонду, з державної до комунальної власності або їх приватизацію. Крім

того, доручалось Уряду України здійснити в тримісячний строк заходи щодо створення в установленому порядку Національної компанії «Вугілля України» з визначенням механізму акціонування в її діяльності (Державне підприємство «Вугілля України» було створене згідно наказу Міністерства палива та енергетики України від 14 листопада 2003 р. №669 з метою удосконалення господарського механізму реалізації вугільної продукції).

Черговий Указ Президента України щодо вугільної галузі був прийнятий 25 липня 2005 р. «Про заходи щодо вдосконалення державного управління вугільною промисловістю» (№1223/2005, за підписом Ющенка В. А.), яким була передбачена реорганізація Міністерства палива і енергетики України шляхом виділення із його складу Міністерства вугільної промисловості України. Цей Указ визнав такими, що втратили чинність два, попередньо розглянутих, Указів Президента України (за підписом Л. Д. Кучми) стосовно вугільної галузі, незважаючи на те, що їх доручення не були виконанні в повному обсязі.

В адміністративно-командній системі планового управління народним господарством України республіканське Міністерство вугільної промисловості знаходилося в м. Донецьк, а республіканське Міністерство чорної та кольорової металургії — в м. Дніпропетровськ. При переході до ринкової економіки в умовах незалежності України Міністерство вугільної промисловості було створено в м. Київ, а Міністерство чорної та кольорової металургії увійшло до складу Міністерства промисловості України (було реорганізовано в Міністерство промислової політики України), яке також було розташоване в м. Києві. Доцільність витрачання коштів Державного бюджету України на реорганізацію цих міністерств, зміни місць їх розташування, кадрового та житлового забезпечення у столиці потребує додаткових досліджень та розслідувань.

Більше того, необхідно відмітити, що вугільні шахти несли велике соціальне навантаження, будучи містоутворювальними більше, ніж для 120 малих міст і селищ. Органи місцевого самоврядування не в змозі були утримувати на своєму балансі об'єкти соціальної інфраструктури шахт не тільки за обмеженості фінансових ресурсів, а й за відсутності матеріально-технічної бази забезпечення їх надійної експлуатації, насамперед, по капітальному ремонту і модернізації, реконструкції та новому будівництву (в умовах планової економіки доля витрат галузі в собівартості вугілля щодо утримання об'єктів соціальної інфраструктури складала 5–6 %).

Формування комунальної власності за рахунок передачі об'єктів соціальної інфраструктури Алчевського металургійного комбінату («Індустріальний союз Донбасу») на баланс міськвикон-

кому, без створення достатніх матеріально-технічних та фінансових умов їх експлуатації, призвело до техногенної та гуманітарної катастрофи взимку 1998 р. Первопричини і наслідки цієї катастрофи ще й досі не переосмислені Центральними органами законодавчої та виконавчої влади України.

Розглянуті Укази Президентів України 1996 р., 2004 р., 2005 р. стосовно реформування вугільної промисловості не в повній мірі концептуально та змістовно передували Програмі «Українське вугілля», яка була найбільш детально опрацьована (ніж розглянуті Укази) та затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2001 р. № 1205. Реалізація цієї програми передбачала здійснення відповідних заходів 2001–2010 рр. у два етапи: перший етап — 2001–2002 рр., другий етап — 2002–2010 рр.

Але, і в цій Програмі не були визначені складові фінансового механізму їх реалізації на основі впровадження державно-приватного партнерства у відтворенні шахтного фонду галузі та соціального партнерства в утриманні та розвитку об'єктів соціальної інфраструктури. Саме тому, вона була приречена на невиконання, хоча саме в ній вперше був обґрунтований розділ «Відродження ролі науки в розвитку вугільної промисловості та реформування наукових установ вугільної галузі».

Відродження ролі прикладної економічної науки розвитку вугільної промисловості проглядалося в авторських напрацюваннях професора В. Ф. Столярова: «Методологічні засади визначення фінансових субсидій підприємствам вугільного сектору України». Енергетика: економіка, технології, екологія. НТУ України «КПІ». Київ: 2002, №2, С. 17–26. та «Формирование государственной поддержки угольного сектора экономики Украины в системе рентных отношений»: монография «Интеграция в энергетике и экономической безопасности государства». Київ, Знання України, 2005, С. 360–391.

Вказані напрацювання були персонально вручені автором прем'єр-міністру України Ю. В. Тимошенко, після зустрічі з якою з'явилася надія, що для їх впровадження необхідно обрати її президентом нашої держави. І це, незважаючи на те, що ЗМІ приписували їй вислови щодо огороження Донбасу колючим дротом і скидання на нього атомної бомби.

Протягом 2002–2009 рр. у Програму «Українське вугілля» дев'ять разів новими Постановами Уряду вносилися зміни, які були обумовлені задоволенням вимог вугільної галузі соціально-економічного характеру.

Тому, не випадковим можна вважати виставлений у серпні 2010 р. на публічне обговорення, проект нової Державної цільової економічної програми «Українське вугілля на 2010–2015 роки». Метою програми було визначено карди-

нальне підвищення економічної ефективності роботи підприємств вугільної промисловості та досягнення обсягів видобутку вугілля, необхідних для задоволення потреб національної економіки. На 30 % передбачалося зменшення навантаження на Держбюджет України щодо фінансової підтримки галузі.

З окреслених у програмі чотирьох варіантів розв'язання проблеми для практичної реалізації був визнаний за основний четвертий. По-перше, цей варіант розвитку галузі відповідав положенням Програми економічних реформ України на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» в контексті досягнення енергетичної безпеки країни. По-друге, цей варіант враховував, з одного боку, діючі тоді економічні, екологічні, а, головне, соціальні умови, а з іншого, — досвід реформування вугільної промисловості в різних країнах світу.

На жаль, у зв'язку зі зміною Уряду, ця Програма не була прийнята.

Ознакою майбутнього сепаратистського спалаху на Українському Донбасі слід вважати прийняття рішення щодо перевиборів першого президента України Леоніда Кравчука під тиском шахтарських страйків. Вимоги шахтарів були чіткими: надання автономії Донбасу як і АР Крим, або перевибори президента, який знищує вугільну промисловість України.

Не випадковими слід визнати дії й другого президента України Леоніда Кучми, який, за досвідом Маргарет Тетчер у Великій Британії, доклав зусиль для зменшення ролі шахтарських колективів у політичному житті України.

Незважаючи на недоречність використання переважно ринкових важелів оцінки діяльності підприємств з видобутку і збагаченню вугілля, вони почали масово закриватися у зв'язку з перевищенням собівартості над оптовою ціною.

На Українському Донбасі шахти будувалися в єдиному виробничо-технологічному ланцюжку для виробництва електричної й теплової енергії (енергетичне вугілля) і для виплавки чавуну та сталі (коксівне вугілля). Ціни на вугілля повинні були б визначатися, виходячи з ринкових цін на електричну і теплову енергію та ринкових цін на металеві вироби і металобрухт. Виводити з експлуатації слід було б тільки ті шахти, які відпрацювали відведені для видобутку запаси вугілля на відповідних шахтних полях.

Наприклад, закриття в середині 1990-х років шахти «Кочегарка» у Центральному Донбасі за підготовленим до видобутку коксівного вугілля шахтним полем на наступний календарний рік, призвело до необхідності імпорту коксівного вугілля потрібної марки з Кузбасу Російської Федерації.

У наступні часи Україна перейшла на імпорт і енергетичного вугілля, незважаючи на необхід-

ність суттєвої модернізації й реконструкції систем його спалювання на теплових електростанціях.

В умовах планової економіки на підставі багаторічних напрацювань Інституту економіки промисловості АН України (м. Донецьк, відповідальний виконавець — науковий співробітник О. О. Решетняк) «Схеми прикріплення сировинної бази шахт, які видобували енергетичне вугілля, до центральних збагачувальних фабрик та теплових електростанцій» щорічно затверджувалися Держпланом України за поданням Міністерства Республіки.

В умовах національної економіки незалежної України, яка перетворена в полігон Міжнародного геополітичного бізнесу, імпорتنі поставки енергетичного вугілля як макробізнес-проекти між відповідними партнерами обсягами по 5 млн тонн вугілля спромоглися забезпечити, безпосередньо, президент Петро Порошенко та прем'єр-міністр Володимир Гройсман, ігноруючи вказані схеми і необхідність модернізації теплоенергетичних станцій.

Потреби в енергетичному вугіллі повинні визначатися з прогнозного обґрунтування електричного балансу держави та планових розрахунків складових паливно-енергетичного балансу (вугілля, нафта, газ). За результатами участі в 1998 р. у роботі міжнародного форуму «Енергетика XXI-го століття» в м. Хьюстон США професор В. Ф. Столяров вперше в Україні здійснив прогнозні вартісні оцінки забезпеченості економіки держави первинними паливно-енергетичними ресурсами на періоди до 2010 та 2015 рр. Тобто, не тільки в «умовному» паливі, а й по вартості необхідних обсягів вугілля, в тому числі, у співвідношенні експортних та імпорتنих поставок [6].

На жаль, ці обґрунтування професора В. Ф. Столярова, як головного наукового співробітника відділу проблем розміщення і розвитку галузей ПЕК РВПС НАН України, залишилися поза увагою центральних органів виконавчої влади. З роками РВПС України, яку створював ще В. І. Вернадський, була в канун свого 100-річчя знищена шляхом реорганізації.

Таким чином, діюча в Україні англосаксонська модель ринкової економіки не передбачає врахування рекомендацій і пропозицій вітчизняної економічної науки як фундаментального, так і прикладного значення. Партнерів міжнародного бізнесу цікавлять тільки нагромадження власного багатства, а не жебракування та бідність шахтарів-наймитів.

Застереження українських вчених у 2006 р. саме у Луганську на Всеукраїнській конференції «Стосунки Сходу та Заходу України: минуле, сьогодення та майбутнє» щодо недопущення помилковості використання етноцентристської парадигми в державотворенні не було сприйнято та

усвідомлено чиновниками центральних органів як законодавчої так і виконавчої влади. Професор В. Б. Попов у доповіді «Социокультурная гетерогенность Украины в индустриальном и постиндустриальном измерениях», яка є в матеріалах конференції, наголошував: «Етноцентрична парадигма — це продукт, навіть, не індустріальної, а доіндустріальної епохи. Політика соціокультурної уніфікації усього простору України, редукція усієї цивілізаційної основи до єдиної державно-визнаної етнокультури неприпустима в сучасному модернізованому суспільстві. Стале намагання очистити етнокультуру від «шкідливих» домішок призводить до її деградації та руйнації» [7].

Сепаратистському спалаху навесні 2014 р. на Українському Донбасі передувала загальнодержавна недбалість у подоланні бідності його населення. Так, у 2003 р. Україна першою на пострадянському просторі приєдналася до виконання 7 з 8 Цілей розвитку тисячоліття, прийнятих у 2000 р. світовою спільнотою на період до 2015 р. Першою серед них була ціль: «Подолання бідності», а восьмою — «Глобальне партнерство для розвитку», яка, не виключено що навмисно, не була адаптована Урядом України, бо її реалізація передбачала збільшення самостійності регіональних органів влади.

Ціль «Подолання бідності» включала 3 завдання і 5 індикаторів, національний рівень яких був визначений по Україні в цілому, а на рівні регіонів — тільки з адаптацією до пілотних проєктів 2005–2006 рр. «Луганщина — ЦРТ», «Донецчина — ЦРТ» і «Львівщина — ЦРТ», а у 2009–2010 рр. — також «АР Крим — ЦРТ».

Пілотні проєкти були призвані адаптувати 15 завдань і 33 стратегічних індикатора 7 національних цілей ЦРТ: 1) Подолання бідності (3 завдання та 5 індикаторів); 2) Забезпечення якісної освіти впродовж життя (2 завдання та 6 індикаторів); 3) Забезпечення гендерної рівності (2 завдання та 4 індикатора); 4) Зменшення дитячої смертності (1 завдання та 2 індикатора); 5) Поліпшення здоров'я матерів (1 завдання та 2 індикатора); 6) Обмеження поширення ВІЛ-інфекції/СНІДУ та туберкульозу і започаткування тенденцій до скорочення їх масштабів (2 завдання та 6 індикаторів); 7) Сталий розвиток довкілля (4 завдання та 8 індикаторів).

Досягнення ЦРТ до 2015 р. як за пілотними проєктами, так і по Україні в цілому було визнано за найважливіше для консолідації зусиль трьох складових суспільства: влади, бізнесу та громадянськості. Але цього не відбулося.

Незважаючи на суттєві притоки в національну економіку іноземних кредитів і інвестицій після Першого Майдану (2004–2005 рр.), по Луганській і Донецькій областях і АР Крим пілотні проєкти були скасовані, а реалізовані лише у

Львівській області, а ініціативно — ще й у Чернівецькій області (М. Папієв, Є. Лібанова).

Саме завдячуючи реалізації пілотного проєкту «Львівщина-ЦРТ», в уточненій у 2014–2015 роках Регіональній стратегії розвитку області на період 2020 р. та у Плані заходів з її реалізації на 2016–2018 роки з'явилася Програма 2 «Якість життя», яка включала 18 стратегічних індикаторів стійкого людського розвитку. Крім того, на виконання Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 8 вересня 2005 р. (набрав чинності з 1 січня 2006 р.) Львівська ОДА і Облрада уклали Угоду з Кабінетом Міністрів України щодо виконання Плану заходів відповідно до державних пріоритетів розвитку області.

Чернівецька ОДА та Облрада, адаптувавши 7 національних ЦРТ у 2009–2010 роках до рівня області, забезпечили стабільність 2-го місця в рейтинговій оцінці ІРЛР за Методикою 2012 р. адміністративних областей України у 2010–2011, 2013–2016 роках та 1-е місце у 2009 та у 2017 роках.

На превеликий жаль, в Українському Донбасі такого не відбулося. Завдання пілотних проєктів «Луганщина — ЦРТ» та «Донецчина — ЦРТ» не були передбачені ні в Програмах і Бюджетах соціально-економічного розвитку Луганської й Донецької областей, ні в загальнонаціональному плані та державному бюджеті на 2006–2010 роки.

Подолання бідності населення в Українському Донбасі та АР Крим у 2003–2013 роках та впровадження фінансових нормативів бюджетування людського розвитку в межах бюджетного федералізму України, як унітарної держави, сприяло б становлення відчутного прошарку середнього класу і ліквідувало б передумови виникнення місцевих референдумів з орієнтацією на російські зарплати та пенсії.

В умовах економічної реінтеграції окремих районів Луганської і Донецької областей порівняльні оцінки населенням самопроголошених Народних республік практичних результатів впровадження моделей ринкової економіки в Українському Донбасі здійснюватимуться насамперед щодо вступу України до ЄС і НАТО, впровадження ринку землі, розмірів заробітної плати, пенсії й соціальної допомоги, вартості тарифів житлово-комунального господарства й громадського транспорту, розмірів субсидій, оплати за навчання й медичні послуги, пільг з оподаткування малого й середнього бізнесу тощо. На другому місці виникатимуть питання щодо адміністративно-територіального устрою і створення об'єднаних територіальних громад, співвласності трудових колективів і приватних інвесторів вугільних шахт, металургійних комбінатів, машинобудівних і хімічних заводів, комунальної власності тощо. Яка буде роль професійних спілок?

Передувати відповідям на ці запитання потребує здійснення заходів щодо політичного вирішення амністії учасників громадянсько-військового конфлікту з обох сторін, організації роззброєння ополченців і розмінування територій, обміну затриманими за формулою «всіх на всіх» та ін.

Емануель Макрон, як один з членів Нормандської четвірки щодо відновлення миру в Українському Донбасі, у своєму щорічному виступі на традиційній конференції французьких послів у Єлісейському палаці 27 серпня 2019 р. наголосив на небувалій кризі ринкової економіки в Європі, яка в поточний момент призвела до суттєвої соціальної нерівності. Нова ринкова економіка фінансизації і накопичувального капіталізму не забезпечує збалансованість особистих свобод, демократичних інститутів та стабільне зростання середнього класу.

«Ми, — нагадав присутнім Е. Макрон, — єдиний геополітичний простір, який поставив людину з великої літери «Л» на центральне місце в своєму процесі в епоху Відродження, Просвіти та кожного разу, коли нам приходилося переосмислювати себе. Необхідно також переосмислення освітнього, виробничого, соціального і екологічного проєкту в нашій країні, що ми і намагаємось зробити. Але ми не зможемо це зробити на одинці, тому що хоча соціалізм в історичному плані дійсно не працює в одній, окремо взятій країні, гуманізм в окремій взятій країні, також довго не протримається». «Нам необхідно, — наголосив Е. Макрон, — вирощувати плоди в Європі та на міжнародній арені, де проявиться послідовність нашого проєкту. Саме гуманізм лежить в основі плану Уряду — мова йде про нові зусилля в гуманітарній сфері, згідно проєктів в освіті, соціальній сфері та охороні здоров'я. Потрібні реформи, які дозволять нам отримати реальний виробничий проєкт і провести необхідний перехідний процес в екології» [8].

Наведені вирази з доповіді Президента Франції перед дипломатичним корпусом за участі президентів окремих країн-членів ЄС, прем'єр-міністра, міністрів і парламентарів Франції є чудовим зразком стратегічного мислення інтелектуальної еліти держави та його сприймання керівництвом країни. Цей приклад відображає фундаментальний поворот у поглядах значної частини європейської еліти до майбутнього, що може призвести до далекоглядних наслідків і для світової спільноти.

Тобто, в умовах Євроінтеграції наявна необхідність уточнення обраної Україною моделі ринкової економіки за різними аспектами, включаючи повернення до використання планових засад соціального планування в системі державного управління.

Поступове входження України до складу країн-членів ЄС доцільно супроводжувати власними

досягненнями в європейському гуманізмі, реалізованому на Українському Донбасі під гаслами: «Людяність», «Гармонія» і «Порядок» з використанням доктрини 3-х С: соціальне прогнозування, соціальне планування, соціальне управління. [9, с. 251–254; 10, с. 273–277].

Термін «Соціальне планування» вперше вжив Франклін Делано Рузвельт при обґрунтуванні шляхів виходу США з Великої депресії. Надалі в американській соціології це поняття аналізувалось в тісному зв'язку з формами і методами здійснення соціальної політики та забезпечення соціального захисту населення [11, с. 279].

Після Другої світової війни в розвинутих країнах Заходу соціальне планування починає використовуватися вже як інструмент державного регулювання соціально-економічного розвитку та наміченого системоутворювання. Спочатку у Франції, яка розробила свій перший п'ятирічний план на 1947–1953 рр. (План Монне), а потім у Голландії, Великобританії, ФРН, Італії, Японії та у інших країнах світу [12, с. 67].

Незалежна Україна, навпаки, відмовилася від власного 60-річного досвіду централізованого планового управління народним господарством. Практично всі вчені й фахівці з планової економіки вважали, що план — це закон для обов'язкового виконання і за помилки в плануванні необхідно було нести як соціальну, так і адміністративну відповідальність.

У 2007 р., напередодні світової фінансової кризи 2008–2009 рр., ініціатор створення Економічної ради Кабінету Міністрів України (заступник голови) і Державної Думи України (голова Економічної колегії) д-р екон. наук, професор, чл.-кор. НАН України Олександр Сергійович Ємельянов обґрунтував підвищення ролі держави в розвитку економіки, вважаючи за доцільне:

— регламентувати найвищим державним рішенням Державну програму економічного і соціального розвитку України як плану дій владних структур функціонального, галузевого й регіонального рівнів із залучення суб'єктів ринкової економіки до реалізації загальнонаціональних цілей, задекларованих Президентом України;

— така програма має містити планові орієнтири й завдання з формування макроекономічних показників, основних узагальнених і синтезуючих показників, а також участі в їхньому формуванні галузей і регіонів;

— зобов'язати міністерства, відомства, регіональні адміністрації розробляти щорічно на основі пріоритетів і завдань Державної програми її відповідні галузеві й регіональні розділи.

Під час розробки Державної програми, її галузевих і регіональних розділів необхідно, на його думку, передбачати, насамперед, забезпечення пріоритетних напрямів розвитку джерелами і об-

сягами фінансування, відповідними трудовими ресурсами, а при її реалізації — залучення приватних підприємств і інвесторів.

Олександр Сергійович пропонував створення в Мінекономрозвитку України і його НДІ галузевих підрозділів, поклавши на них прогнозно-аналітичну роботу й формування завдань для галузевих підрозділів програми як основи формування державних замовлень.

О. С. Ємельянов усвідомлював, що деякі чиновники та їхні прибічники сприймуть позицію в частині посилення ролі держави в розвитку економіки вкрай негативно. Одні — через неграмотність і фетиш ринкових гасел, інші — під диктування різних консультантів та їхніх шефів. Головним аргументом при цьому всі як один висуватимуть тезу про те, що йде «повернення», «реставрація» планової економіки. Тому наостанок він наголосив: *«Шановні колеги! Не бійтеся ринку, а отже й не бійтеся державного управління»* [13, с. 59].

Наведені мемуарно-аналітичні спогади О. С. Ємельянова у 2012 р. набули ще більшої актуальності після прийняття 03.11.2011 р. Верховною Радою України в першому читанні законопроекту № 9407 «Про державне стратегічне планування». За ухвалення відповідного рішення проголосували 249 народних депутатів з мінімально необхідних 226. Але остаточна редакція закону не прийнята й донині.

Продовжуючи під гаслом «Українському народу — планомірний людський розвиток» моральні традиції французького гуманізму український євроінтеграційний проект повинен продемонструвати прогнозу збалансованість Національної і Регіональних програм людського розвитку усіх адміністративних областей України (включаючи Луганську і Донецьку області Українського Донбасу в межах державного кордону з Російською Федерацією у 2013 р.) з національними завданнями 17 Цілей Сталого Розвитку світової спільноти на період до 2030 року [14, с. 202–214].

Висновки. Передумови сепаратистському спалаху навесні 2014 р. на Українському Донбасі були сформовані під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників за усі роки незалежності.

Зовнішні чинники були обумовлені логістикою Міжнародного геополітичного бізнесу під гаслами «Свободи і демократії», шляхом переходу планової економіки на англосаксонську модель ринкової економіки відкритого типу. Вугільна промисловість Українського Донбасу реформувалася (а точніше, знищувалася) як потенційний конкурент використанню для енергетичних потреб України імпортного скрапленого газу, насамперед із США, а природного газу — з Російської Федерації.

Передача вугледобувних підприємств у Концесію не їх трудовим колективам, а українському

крупному та міжнародному бізнесу, а збагачувальних фабрик — у приватну власність, в першу чергу, іноземним резидентам, перетворили шахтарів у простих наймитів, які жебракували та були поставлені на межу біологічного виживання. Спроби створення Територій пріоритетного розвитку в Луганській і Донецькій областях не призвели до позитивних результатів з працевлаштуванням звільнених шахтарів.

Передача об'єктів соціальної інфраструктури невеликих шахтарських міст і поселень на баланс органів місцевого самоврядування для формування комунальної власності було методологічною помилкою реформування галузі, яку спровокували зарубіжні консультанти та експерти міжнародних фінансових організацій. Це призвело до занепаду, а у багатьох випадках і до знищення шахтарських міст і поселень, як джерел трудового потенціалу регіональних ринків праці.

Якщо вступ України до країн-членів Європейського Союзу мотивувався запровадженням прогресивних стандартів життя, то орієнтація вступу України до військового Північно-Атлантичного блоку країн-членів НАТО обґрунтовується необхідністю захисту приватної власності олігархів і феодалів та активів учасників Міжнародного геополітичного бізнесу. Це суперечить положенням, прийнятій українським народом у 1990 р., Декларації про державний суверенітет України.

Побудову капіталізму стейкхолдерів на підставі партнерських угод ВЕФ в ООН, МВФ та Світовим банком намічено здійснювати під гаслом «Щоб жити стало краще — щоб жити стало веселіше» (слов'яни це вже проходили з результатом «шия стає тонше, зате довше»...). На англосаксонській осі васалів — колоній «неспроможних держав» у сфері глобальної централізованої економіки США як світового гегемона у всіх секторах індустрії і щоденного приватного життя [15].

Внутрішні чинники виникнення сепаратистського спалаху навесні 2014 р. на Українському Донбасі були обумовлені, в першу чергу, зменшенням державного впливу на становлення національної економіки. Рекомендація та пропозиції вітчизняної гуманітарної та економічної науки як фундаментального ті прикладного значення не використовувалися у підготовці й прийнятті загальнодержавних рішень стосовно вугільної промисловості та народного господарства в цілому. Сімейство економетричних моделей Автоматизованої системи планових та фінансових розрахунків, економетричних моделей УКР 1 — УКР 3, балансово-економетричного, дистанційного та індикативного планування були скасовані.

100-річна Рада з вивчення продуктивних сил України НАН України (д-р екон. наук, професор, Член-кореспондент АН України С. І. Дорогунцов); 55-річний Економічний науково-дослід-

ний інститут Держплану України, 30 років з яких його очолював д-р екон. наук, професор, Член-кореспондент АН України Ємельянов О. С., а 25 років — його учні-спадкоємці та соратники; Інститут світової економіки і міжнародних відносин (д-р екон. наук, професор, Академік АН України Ю. М. Пахомов) та деякі провідні ЗВО, напрацювання яких використовувалися Урядом України, були ліквідовані як загроза впровадженню англосаксонської моделі ринкової економіки відкритого типу. Зневажливе ставлення до здобутків та діячів вітчизняної економічної науки проглядається у проігнорованому після Другого Майдану Урядом ініціативи колективу НДЕІ Мінекономіки України щодо присвоєння Інституту почесного найменування імені Олександра Сергійовича Ємельянова.

Наукові напрацювання у формі Національних доповідей Інститутів Відділення економіки НАН України не використовувалися як основа при розробці Державних стратегій регіонального розвитку та Планів заходів з їх реалізації на періоди до 2015, 2020 та до 2027 рр. Науково-методичне та інформаційно-статистичне забезпечення соціального прогнозування, соціального планування й соціального управління не розробляється. Перевага надана громадським організаціям, які «освоюють» зарубіжні гранти.

Відновленню духовних традицій слов'янських народів суверенної і незалежної України призвана сприяти всеохоплююча національна ідея.

У 2019 р. напередодні чергових виборів Президента України один з претендентів на цей пост народний депутат України Юлія Володимирівна Тимошенко, лідер фракції «Батьківщина» у Верховній Раді України разом з соратниками наголосила, що **національна ідея, яка вважається своєчасною для української нації — це створення таких порядків та правил спільного життя, щоб кожен зміг, не порушуючи законів всесвіту, повністю та безперешкодно реалізувати свій потенціал у гармонії з Творцем і Природою, Людством і Суспільством. Українському народу випала планетарна місія це зробити для себе, для світу та відкрити шлях для інших** [16].

За задумом Творця з благословення старців в чотирьох сторонах України споруджені поклонні християнські хрести, які утворили на карті України правильний православний хрест на центральну частину території нашої держави: у Чорнобилі (вершина хреста), у Старому Почаєві Тернопільської області (права сторона хреста, храм Іова Почаївського), у Спасовому Скиті біля Харкова (ліва сторона хреста, храм Хреста Спасителя Преславного Преображення і каплиця Нерукотворного Спасу), в Кулевчі Одеської області (підніжжя загального хреста).

Православний хрест на теренах України начебто фізично визначає морально-енергетичний

каркас для донорського поширення християнських цінностей людяності і гармонії православного обряду на всю територію нашої держави для покаяння між українцями за загибель Небесної сотні та Правоохоронців, між Українцями та Росіянами за громадянсько-збройний конфлікт на Донбасі, щодо спільного відновлення його матеріально-технічної бази і отримання відповідних гуманітарних та соціально-економічних наслідків, а також для духовного спілкування з Творцем і Природою, Людством і Суспільством.

Покаяння має бути не тільки молитовним, а й самостійним залишенням чиновництвом керівних посад в усіх гілках загальнонаціональної і регіональної влади та шляхом складання повноважень народними депутатами за конституційні порушення у соціально-побутовій сфері з негативними наслідками для українського народу.

Досягти гармонії з Творцем і Природою, Людством і Суспільством український народ спроможний шляхом цілеспрямованого впровадження ідей бюджетного федералізму в унітарній державі, використовуючи гармонійні пропорції «Золотого Перетину» у фінансово-бюджетних та фінансових взаємовідносинах центру і регіонів

Підвищенню обґрунтованості Стратегії економічної інтеграції окремих районів Донецької і Луганської областей буде сприяти наступне:

1. Розробка Програми економічного всеобучу народів України та Східної Європи з безконфліктних питань економічної реінтеграції.

2. Аналіз практики укладання і реалізації Угод між Кабінетом Міністрів України і Обласним радами щодо регіонального розвитку.

3. Аналіз стану виконання Угоди про Асоціацію України з країнами-членами Європейського Союзу в частині наукового обґрунтування нової регіональної карти держави відповідно до усталених на європейській території економіко-статистичних положень NUTS-системи.

4. Аналіз стану виконання 17-го стратегічного індикатора Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» стосовно 65 % долі місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті держави та Цілі 2 «Ефективне врядування і Цілі 3 «Розвиток людського капіталу» Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду на період до 2020 р. стосовно входження України до 50-ти країн світу за Індексом людського розвитку.

5. Аналіз стану виконання заходів відновлення життєдіяльності населення як підконтрольної так непідконтрольної органам загальнонаціональної влади частин Луганської та Донецької областей.

6. Аналіз стану виконання Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в Східних регіонах України з оцінками обсягів недофінансування.

7. З'ясування обставин і встановлення причин нездійснення пілотних проектів 2005–2006 рр. «Луганщина — ЦРТ» і «Донецщина — ЦРТ».

8. З'ясування обставин і встановлення причин недосягнення семи Цілей Розвитку Тисячоліття на період до 2015 р.

9. Проведення аудиту невиконання Державної стратегії регіонального розвитку на території Українського Донбасу на періоди до 2015 та до 2020 рр. та їх фінансового забезпечення.

10. Проведення аудиту невиконання Центральними, регіональними і місцевими органами влади Регіональних стратегій розвитку Луганської і Донецької областей на підконтрольних територіях на 2015–2020 рр. та Планів заходів з їх реалізації на 2015–2017 рр. та на 2018–2020 рр.

11. Проведення аудиту невиконання Цілі 1 «Подолання бідності» Цілей розвитку тисячоліття (ЦРТ) на період до 2015 р. і заходів досягнення такої цілі на період до 2030 р.

12. З'ясування підстав скасування Урядом (або Мінрегіоном) України випуску щорічних статичних бюлетеней «Регіональний людський розвиток» з 2018 року (випускався 2000–2017 рр.).

Література

1. Соціологічна енциклопедія / укладач В. Г. Городяненко. Київ : Академвидав, 2008. 456 с. (Серія «Енциклопедія ерудита»).

2. Декларація про державний суверенітет України. Відомості Верховної Ради УРСР. 1990, № 31, С. 429.

3. Е. М. Лібанова та ін. Політика інтеграції українського суспільства в контексті викликів та загроз подій на Донбасі. Національна доповідь / за ред. Е. М. Лібанової. К. : НАН України, 2015. 363 с.

4. Харазішвілі Ю. М., Ляшенко В. І., Шамілева Л. Л., Жихарева Ю. І. Модернізація економіки Донецької області: стратегічні сценарії реалізації з позицій сталого розвитку до 2020 року : наукова доповідь / НАН України. Інститут економіки пром-ті. К., 2016, 116 с.

5. Беззубко Л. В., Беззубко Б. І. Основні державні механізми відновлення Донбасу. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. Вип. 2 (33). С. 42–47.

6. Столяров В. Ф. Прогнозні оцінки забезпеченості економіки України первинними паливно-енергетичними ресурсами до 2010–2015 роки. *Політичні, економічні та екологічні проблеми енергетичної безпеки і транспортування енергоресурсів в Україні*. Київ, 2001. С. 37–40.

7. Попов В. Б. Социокультурная гетерогенность Украины в индустриальном и постиндустриальном измерениях. *Стосунки Сходу та Заходу України: минуле, сьогодення та майбутнє*. Луганськ : Знання, 2006. С. 125.

8. Речь Эммануэля Макрона 27 августа 2019 года. URL : <https://jim-garrison.livejournal.com/1292633.html>.

9. Столяров В. Ф., Шинкарьук О. В. Соціально адекватний менеджмент регіонального людського розвитку в Українському Донбасі та на Поділлі (виклики, наміри та реалії виміру 2003–2013; 2017–2027): частина 1. Метрологія людського розвитку та проблеми менеджменту в регіоні. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 2 (56). С. 229–256.

10. Столяров В. Ф., Шинкарьук О. В. Соціально адекватний менеджмент регіонального людського розвитку в Українському Донбасі та на Поділлі (виклики, наміри та реалії виміру 2003–2013; 2017–2027): частина 2. Парадигма людяності, гармонії та місії регіону. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 3 (57). С. 241–281.

11. Соціологічна енциклопедія / укладач В. Г. Городяненко. Київ : Академвидав, 2008. 456 с. (Серія «Енциклопедія ерудита»).

12. Економічний словник-довідник / ред. С. В. Мочерний. Київ : Фемна, 1995. 368 с. (NotaBene).

13. Ємельянов О. С. Особисто причетний... Ринок України: Історія та проблеми формування в публікаціях, наукових та службових доповідях автора. Видання 2-ге, допов. К. : НДЕІ, 2012. 576 с.

14. Цілі сталого розвитку «Україна-2030». Національна доповідь. Київ : Міністерство економіки України, 2017. 174 с.

15. Соловьева Т. Великая перезагрузка. Четвертая промышленная революция. Куда нас всех ведут. 17.11.2020 г. URL : <https://solovyeva.livejournal.com/344413.html>.

16. Новий курс України. Програма дій кандидата в Президенти Юлії Тимошенко. 2019. С. 3. URL : https://nku.com.ua/wp-content/themes/nku/img/Programa_diy.pdf.

References

1. Gorodyanenko, V. G. (Ed.) (2008). *Sotsiologichna entsyklopediia* [Sociological encyclopedia]. Kyiv, Akademvydav, Publ. (Series «Encyclopedia of Scholars») (in Ukr.).

2. Verkhovna Rada of the USSR (1990). *Deklaratsiia pro derzhavnyi suverenitet Ukrainy* [Declaration of State Sovereignty of Ukraine], 31, 429 (in Ukr.).

3. Libanova, E. M. et. al. (Eds.) (2015). *Polityka intehtatsii ukrainskoho suspilstva v konteksti vyklykiv ta zahroz podii na Donbasi* [The policy of integration of Ukrainian society in the context of challenges and threats of events in Donbass]. Kyiv, NAS of Ukraine Publ. (in Ukr.).

4. Kharazishvili, Y. M., Lyashenko, V. I., Shami-leva, L. L., Zhikhareva, Y. I. (2016). *Modernizatsiia ekonomiky Donetskoi oblasti: stratehichni stsienarii*

realizatsii z pozytsii staloho rozvytku do 2020 roku. [Modernization of the economy of Donetsk region: strategic implementation scenarios from the standpoint of sustainable development until 2020]. NAS of Ukraine. Kyiv, NAS of Ukraine Publ. (in Ukr.).

5. Bezzubko, L. V., Bezzubko, B. I. (2017). *Osnovni derzhavni mekhanizmy vidnovlennia Donbasu* [The main state mechanisms for the restoration of Donbass]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, 2 (33), 42–47 (in Ukr.).

6. Stolyarov, V. F. (2001). *Prohnozni otsinky zabezpechenosti ekonomiky Ukrainy pervynnymi palyvno-enerhetychnymi resursamy do 2010–2015* [Forecast estimates of the provision of Ukraine's economy with primary fuel and energy resources by 2010–2015]. In *Political, economic and environmental problems of energy security and transportation of energy resources in Ukraine*. Kyiv. 37–40 (in Ukr.).

7. Popov, V. B. (2006). *Sotsyokulturnaia heterohennost Ukrainy v yndustryalnom y postyndustryalnom yzmerenyakh* [Socio-cultural heterogeneity of Ukraine in industrial and post-industrial dimensions]. *All-Ukrainian Conference. Relations between East and West of Ukraine: past, present and future*, 125. Lugansk, Znaniye Publ. (in Ukr.).

8. Emmanuel Macron's speech on August 27, 2019. Retrieved from <https://jim-garrison.livejournal.com/1292633.html> (in Russian).

9. Stolyarov, V. & Shinkaryuk, O. (2019). *Sotsialno adekvatnyi menedzhment rehionalnoho liudskoho rozvytku v Ukrainському Donbasi ta na Podilli (vyklyky, namiry ta realii vymiru 2003–2013; 2017–2027): chastyna 1. Metrolohiia liudskoho rozvytku ta problemy menedzhmentu v rehioni* [Socially adequate management of regional human development in the Ukrainian Donbass and Podillya (challenges, intentions and realities of measurement 2003–2013; 2017–2027): part 1. Metrology of human development and management problems in the region. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, 2 (56), 229–256 (in Ukr.).

10. Stolyarov, V. & Shinkaryuk, O. (2019). *Sotsialno adekvatnyi menedzhment rehionalnoho liudskoho rozvytku v Ukrainському Donbasi ta na Podilli (vyklyky, namiry ta realii vymiru 2003–2013; 2017–2027): chastyna 2. Paradyhma liudianosti, harmonii ta misii rehionu* [Socially adequate management of regional human development in the Ukrainian Donbass and Podillya (challenges, intentions and realities of measurement 2003–2013; 2017–2027): part 2. Paradigm of humanity, harmony and mission of the region]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, 3 (57), 241–281 (in Ukr.).

11. Gorodyanenko, V. G. (Ed.) (2008). *Sotsiologichna entsyklopediia* [Sociological encyclopedia]. Kyiv, Akademvydav Publ., (Series «Encyclopedia of Scholars») (in Ukr.).

12. Mochernyi, S. V. (Ed.) (1995). *Ekonomichnyi slovnyk-dovidnyk* [Economic Dictionary-Handbook]: Kyiv, Femna (NotaBene) Publ. (in Ukr.).

13. Yemelyanov, O. S. (2012). *Osobystoprychetnyi... Rynok Ukrainy: Istoriia ta problemy formuvannia v publikatsiiakh, naukovykh ta sluzhbovykh dopovidiakh avtora* [Personally involved... The market of Ukraine: History and problems of formation in publications, scientific and official reports of the author]. Kyiv, NDEI Publ. (in Ukr.).

14. Ministry of Economy of Ukraine (2017). *Tsili staloho rozvytku «Ukraina — 2030»* [Sustainable Development Goals «Ukraine-2030»]. Kyiv, 174 (in Ukr.).

15. Solovyova, T. (2020). *Velykaia perezahruzka. Chetvertaia promishlennaia revoliutsiia. Kuda nas vsekh vedut* [The Great restart. Fourth industrial revolution. Where we all are conducted]. Retrieved from <https://solovyeva.livejournal.com/344413.html> (in Russian).

16. *Novyi kurs Ukrainy. Prohrama dii kandydata v Prezydenty Yulii Tymoshenko* (2019). [New course of Ukraine. Program of actions of the presidential candidate Yulia Tymoshenko] Retrieved from https://nku.com.ua/wp-content/themes/nku/img/Programa_diy.pdf. (in Russian).